

10.02.2025

Yürütmenin Durdurulması İstemi İçerir
Bilgi Edinme Başvurusunun Reddi
İşleminin İptali

Davacı : Yeşil Barış Akdeniz Derneği
Vekili : Avukat Gökhan Candoğan
Kazım Özalp Mh. Rabat Sok. No:27/6, Çankaya, Ankara
Davalı : T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mh. Dumlupınar Blv, No: 161, 06800, Çankaya/Ankara
D. Konusu : Halk sağlığı ve çevrenin korunması açısından kritik önem taşıyan pestisit kalıntı denetim sonuçlarının ve Kalıntı Eylem Planı'nın kamuoyuna açıklanması isteğini içerir bilgi edinme başvurusunun zımnen reddine dair 31.12.2024 tarihli idare işleminin **iptali** ile dava sonuna kadar yürütmenin durdurulması istemini içerir dava dilekçesidir
Zımni Ret
Tarihi : 31.12.2024

A. Davacı Dernek

1. Ekte sunulu vekaletname ile (Ek-1, vekaletname) temsile yetkili olduğum Yeşil Barış Akdeniz Derneği, çevre ve doğal hayatın korunması alanında faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşu olarak düzenlenen kampanyalarla sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını içerir Anayasa'nın 56.maddesindeki "Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek **Devletin ve vatandaşların ödevidir.**" hükmü çerçevesinde, Anayasal ödevin yerine getirilmesi temelinde faaliyet yürüten (Ek-2, Dernek Tüzüğü) bir çevre STK'sıdır.

2. 3-14 Haziran 1992 tarihleri arasında, BM çağrısı ile biraraya gelen çok sayıda Devletin katılımı ile Brezilya'nın başkenti Rio'da yapılan **BM Genel Kurulu** toplantısı sonrasında kabul edilen "Çevre ve Kalkınma Hakkında **Rio Deklarasyonu**"nın 10.ilkesi,

Çevresel sorunlar, en iyi duyarlı vatandaşların uygun düzeyde katılımı ile çözülür. Ulusal düzeyde, her bir vatandaş idari otoritelerce tutulan tehlikeli maddeler ve faaliyetlere ilişkin bilgiler de dahil olmak üzere **çevreye ilişkin tüm kayıtlara uygun şekilde erişim hakkına sahip olmalı ve karar alma süreçlerine katılmalıdır.** Devletler, bilgiyi erişilebilir kılarak toplumsal farkındalığın ve katılımın arttırılmasına olanak tanınmalıdır. Tazminat ve kanun yolları da dahil olmak üzere etkili adli ve idari süreçler sağlanmalıdır.

hükümünü içermektedir. Türkiye Cumhuriyeti tarafından da imzalanıp usule uygun bir şekilde onaylanan bu uluslararası anlaşma ve diğer anlaşmalar çerçevesinde, çevreye ilişkin yasal süreçlere, dava hakkı da dahil vatandaş katılımı anayasal bir hak halini almıştır.

3.Davacı Yeşil Barış Akdeniz Derneği, çevresel bilgilere erişim hakkının korunması, şeffaflık ve kamu denetiminin sağlanması amacıyla faaliyet göstermektedir. Dernek, özellikle **pestisitlerin çevre ve halk sağlığı üzerindeki etkileri konusunda** farkındalık oluşturmak ve çözüm önerileri geliştirmek amacıyla kampanyalar yürütmektedir. Pestisitlerin **toprak, su, biyolojik çeşitlilik ve gıdalar üzerindeki olumsuz etkilerinin** önlenmesi, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun temel ilkeleri arasında yer almaktadır.

4.Derneğin çevresel faaliyetleri ve gıda güvenliği alanındaki çalışmaları, **kamuoyunun sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşama hakkını** doğrudan ilgilendirmektedir. 5996 sayılı Kanun'un 31. maddesi gereği, resmi denetim sonuçlarına ve Kalıntı Eylem Planı'na erişim hakkı, halkın sağlıklı gıdaya erişimini güvence altına almak için zorunludur. Bu nedenle, davacı dernek, çevresel ve gıda güvenliği bilgilerine erişim hakkının korunması için bu davayı açma ehliyetine sahiptir.

B. Dava Konusu Bilgi Edinme Başvurusu Süreci

5. Pestisitlerin kontrolsüz ve aşırı kullanımı, çevresel ve gıda güvenliği açısından ciddi tehditler oluşturmakta olup, son yıllarda kamuoyunda bu konuya yönelik farkındalık artmış ve pek çok ulusal ve uluslararası rapor ile haber içeriğinde pestisit kaynaklı risklere dikkat çekilmiştir.

6. Türkiye'de pestisit kullanımındaki artış, toprak, su ve biyolojik çeşitlilik üzerinde geri döndürülemez olumsuz etkiler yaratmakta, özellikle tarımsal üretim bölgelerinde ekosistem sağlığı ve biyoçeşitliliği tehdit etmektedir.

7. Avrupa Birliği'ne ihraç edilen birçok tarım ürününün pestisit kalıntısı nedeniyle geri gönderildiği bilinmekte olup, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yapılan açıklamalarda da pestisit denetimlerinin artırıldığı belirtilmektedir. Gıda güvenliği çerçevesinde, **yüksek miktarda ve/veya birden fazla pestisit kalıntısı** tespit edilen ürünler halk sağlığı açısından ciddi riskler barındırmakta ve tüketici sağlığını doğrudan etkilemektedir.

8. Yeşil Barış Akdeniz Derneği, pestisitlerin çevresel etkileri konusunda farkındalık yaratmayı ve çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlayan bir sivil toplum kuruluşu olarak, bu konudaki bilimsel verilerin kamuoyuna açık, şeffaf ve erişilebilir olması gerektiğini savunmaktadır. Pestisit kullanımına ilişkin resmi verilerin eksikliği, hem çevresel risklerin belirlenmesini zorlaştırmakta hem de kamu sağlığı açısından ciddi bir belirsizlik yaratmaktadır.

9. Bu çerçevede, 10.12.2024 tarihinde CİMER üzerinden yapılan bilgi edinme başvurusu ile, aşağıdaki bilgilerin Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından kamuoyuyla paylaşılması talep edilmiştir:

1) Kalıntı Eylem Planı:

•5996 sayılı Kanun'un 31. maddesi kapsamında, resmi kontrollerin şeffaflığı ve kamuoyunun bilgilendirilmesi ilkesi uyarınca, Bakanlığın 26 Kasım 2024 tarihli açıklamasında belirtilen ve 2022-2025 yıllarını kapsadığı ifade edilen Kalıntı Eylem Planı'nın tam metninin paylaşılması.

2) Pestisit Denetim Sonuçları:

•5996 sayılı Kanun'un 9. ve 31. maddeleri çerçevesinde, 2022-2024 yılları arasında gerçekleştirilen toplam 246.946 pestisit denetimine ilişkin aşağıdaki bilgileri içeren detaylı raporun iletilmesi:

- a) Denetlenen ürün ve numune sayıları
- b) Tespit edilen uygunsuzlukların sayısı
- c) Uygunsuzluklarda tespit edilen değerler
- d) Bu değerlerin yasal mevzuatta belirlenen sınırları ne oranda aştığı
- e) Uygulanan idari yaptırımlar ve alınan önlemler

10. Pestisitlerin çevresel ve gıda güvenliği üzerindeki olumsuz etkileri uluslararası düzeyde tanınmış bir gerçek olup, bu etkilerin önlenmesi ve azaltılması ancak kamu denetiminin güçlendirilmesi ve şeffaf bir bilgilendirme mekanizması ile mümkündür. Kamu sağlığını ve çevreyi doğrudan ilgilendiren bu bilgilerin paylaşılması yönünde yapılan **başvuruya süresi içinde yanıt verilmemesi**, idarenin **bilgi edinme hakkını ihlal eden zımni ret işlemi niteliğinde** olup, işbu davayı açma zorunluluğu doğmuştur.

C. Yasal Dayanaklar

11. Amacı "gıda ve yem güvenilirliğini, halk sağlığı, bitki ve hayvan sağlığı ile hayvan ıslahı ve refahını, tüketici menfaatleri ile çevrenin korunması da dikkate alınarak korumak ve sağlamak" olarak belirtilen 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun "kapsam" başlıklı 2.maddesinde "Bu Kanun, gıda, gıda ile temas eden madde ve malzeme ile yemlerin üretim, işleme ve dağıtımının tüm aşamalarını, **bitki koruma ürünü ve veteriner tıbbî ürün kalıntıları ile diğer kalıntılar ve bulaşanların kontrollerini**, salgın veya bulaşıcı hayvan hastalıkları, bitki ve bitkisel ürünlerdeki zararlı organizmalar ile mücadeleyi, çiftlik ve deney hayvanları ile ev ve süs hayvanlarının refahını, zootekni konularını, veteriner sağlık ve bitki koruma ürünlerini, veteriner ve bitki sağlığı hizmetlerini, canlı hayvan ve ürünlerin ülkeye giriş ve çıkış işlemlerini ve bu konulara ilişkin resmî

kontrolleri ve yaptırımları kapsar." hükmü mevcuttur.

12. Aynı Kanun'un "tanımlar" başlıklı 3.maddesinde "*kalıntı*", "*Bitki koruma ürünü kullanımı sonucu, bitki, bitkisel ürünler ile yenilebilir hayvansal ürünlerin içinde, üzerinde veya çevrede bulunan, metabolitlerle yıkımlanma veya reaksiyon sonucunda oluşan ürünler dâhil bir ve birden fazla maddeyi veya hayvansal ürünlere geçerek insan sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratma ihtimali bulunan farmakolojik etkili maddeler ve bunların metabolitleri veya diğer maddeler*" olarak tanımlanmıştır.

13. Kanun'un "bitki koruma ürünlerinin uygulanması" başlıklı 20.maddesinde ise "*(5) Zararlı organizma mücadelesi yapılan alanlarda yapılan kontroller sonucunda, ürünlerde tavsiye dışı bitki koruma ürünlerinin kullanılması ve belirlenen limitlerin üzerinde kalıntı bulunması hâlinde, Bakanlık, ürünlerin hasadını geciktirebilir veya ürünleri imha ettirebilir. Bu maddenin uygulanması hâlinde üreticilere herhangi bir tazminat ödenmez.*" denilmiştir.

14. Kanun'un "*risk analizi, kamuoyunun bilgilendirilmesi ve ihtiyati tedbirler*" başlıklı 26.maddesinde,

(4) Bakanlık, belgelere erişim konusundaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, bir gıda ve yemin insan ve hayvan sağlığı açısından risk oluşturabileceğinden şüphe duyulması üzerine, riskin mahiyeti, ciddiyeti ve büyüklüğüne göre, riski önlemek, azaltmak veya yok etmek için alınan ya da alınması öngörülen önlemleri belirler; riskin mahiyeti ve alınan tedbirler hakkında kamuoyunu bilgilendirir.

(5) Elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi sonucunda, herhangi bir gıda veya yemin insan ve hayvan sağlığı üzerinde zararlı bir etkisinin olması ihtimali belirmesine rağmen, bilimsel belirsizliklerin devam etmesi durumunda, kapsamlı bir risk değerlendirmesine imkân sağlayacak daha fazla bilimsel veri elde edilinceye kadar, Bakanlık geçici olarak üretimin durdurulması, piyasaya arz, tüketimi engelleme, toplatma ve benzeri ihtiyati tedbirlere başvurabilir. İlgililerin, Bakanlığın belirlediği ihtiyati tedbirlere uyması zorunludur.

(6) Bakanlık, bitki, bitkisel ürün, gıda, yem ve canlı hayvanlarda pestisit, farmakolojik etkili maddeler, ağır metaller, mikotoksinler ve mikroorganizmalar gibi istenmeyen maddelerin kontrolü amacıyla, numune almak, gözlem, ölçüm ve değerlendirme yapmak suretiyle izleme yapar. Elde edilen veriler risk değerlendirmesi ve risk iletişiminde kullanılır.

hükümleri varken "resmi kontroller, itiraz hakkı ve resmi sertifikalar" başlıklı 31.maddesinde de; "(9) Bakanlık, yıllık ve çok yıllık ulusal kontrol planlarını hazırlar, belirlenen canlı hayvan ve hayvansal ürünler ile diğer ürünlerde, katkı, kalıntı, bulaşan veya istenmeyen maddeler için izleme programları uygular ve her yılın sonunda kontrollere ilişkin yıllık rapor düzenler." hükmü vardır.

15. 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 21 inci, 22 nci, 23 üncü, 24 üncü, 31 inci, 32 nci ve 34 üncü maddelerine dayanılarak ve *tüketicinin yüksek seviyede*

korunmasını sağlamak üzere bitkisel ve hayvansal orijinli gıdalarda pestisit kalıntılarının maksimum limitlerine ilişkin uygulama usul ve esaslarını belirlemek amacıyla hazırlanan "Türk Gıda Kodeksi Pestisitlerin Maksimum Kalıntı Limitleri Yönetmeliği"nin "tanımlar" başlıklı 4.maddesinde;

e) Pestisit: Zirai mücadele araştırma ve uygulamalarında kullanılan her türlü kimyasal madde ve preparatları,

f) Pestisit kalıntısı: Veteriner tıbbi ürünleri ve biyosidal ürün kullanımından kaynaklananlar da dahil, zirai mücadelede kullanılan bitki koruma ürünleri aktif maddelerinin ve bu maddelerin metabolitlerinin ve/veya parçalanma veya reaksiyon ürünlerinin Ek-1'de belirtilen ürünlerde bulunan kalıntısını,

olarak tanımlanmıştır.

16. BM Genel Kurulu 28 Temmuz 2022 tarihinde, **temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevreye erişimin evrensel bir insan hakkı olduğunu** ilan eden tarihi bir kararı kabul etti. Kararda Genel Kurul'un iradesi dört (4) başlıkta ortaya konmuştur:

1. Temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre hakkını bir insan hakkı olarak tanır;
2. Temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre hakkının diğer haklarla ve mevcut uluslararası hukukla ilgili olduğunu kaydeder;
3. Temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre hakkının desteklenmesinin, uluslararası çevre hukuku ilkeleri uyarınca çok taraflı çevre anlaşmalarının tam olarak uygulanmasını gerektirdiğini onaylar;
4. Devletlere, uluslararası kuruluşlara, ticari işletmelere ve diğer ilgili paydaşlara politikalar benimsemeye, uluslararası işbirliğini geliştirmeye, kapasite geliştirmeyi güçlendirmeye ve çocuklar için temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre sağlama çabalarını büyütmek için iyi uygulamaları paylaşmaya devam etme çağrısında bulunur.

17. Bu karar sürecinde, **BM İnsan Hakları ve Çevre Özel Raportörü David Boyd**; temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevreye erişimin, evrensel bir insan hakkı olarak ilan edilmesi gerekliliğini, çevresel sorunların ciddi boyutlarda seyrettiği bazı kırsal bölgelerden örnekler vererek vurgulamıştı:

"Şu anda **dünyadaki insanların %90'ının kirli hava soluduğunu biliyoruz**. Dolayısıyla, Konsey'in kararını **hava kalitesini temizleme eylemleri için bir katalizör olarak kullanabilirsek**, o zaman milyarlarca insanın hayatını iyileştirebileceğiz. ... Sadece gelişmekte olan ülkelerle sınırlı olmamak üzere, iklim krizinden etkilenen çoğu kırsal bölgede yerli insanlar, bu küresel krize neden olacak hiçbir şey yapmadılar ama acı çeken onlar oluyor. Bu sebeple iklim krizi bir insan hakları sorunu. Temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevreye erişimin evrensel bir insan hakkı olarak tanınması bu yüzden adalet meselesi. **Zengin ülkeler ve varlıklı insanlar**

yarattıkları kirliliğin bedelini ödemeye başlamalı, böylece savunmasız topluluklara ve savunmasız halklara uyum sağlamaları ve hayatlarını yeniden inşa etmeleri için yardımcı olabiliriz.”

18. T.C. Anayasası'nın “Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması” başlıklı 56.maddesinde,

MADDE 56- Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.

Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler.

hükmü bulunurken, bu maddeler ile düzenlenen hakkın “çevre hakkı” bağlamını düzenlemek üzere yürürlüğe sokulan **2872 sayılı Çevre Kanunu**'nun

“Tanımlar” başlıklı 2.maddesinde yer alan “çevreye ilişkin bilgi” tanımında “Su, hava, toprak, bitki ve hayvan varlığı ile bunları olumsuz olarak etkileyen veya etkileme ihtimali bulunan faaliyetler ve alınan idarî ve teknik önlemlere ilişkin olarak mevcut bulunan her türlü yazılı, sözlü veya görüntülü bilgi veya veri”,

“Bilgi Edinme ve Başvuru Hakkı” başlıklı 30.maddesinde “Madde 30–(Değişik: 26/4/2006-5491/21 md.) Çevreyi kirleten veya bozan bir faaliyetten zarar gören veya haberdar olan herkes ilgili mercilere başvurarak faaliyetle ilgili gerekli önlemlerin alınmasını veya faaliyetin durdurulmasını isteyebilir. Herkes, 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında çevreye ilişkin bilgilere ulaşma hakkına sahiptir. Ancak, açıklanması halinde üreme alanları, nadir türler gibi çevresel değerlere zarar verecek bilgilere ilişkin talepler de bu Kanun kapsamında reddedilebilir.

hükümleri mevcuttur. Yine T.C. Anayasası'nın “özel hayatın gizliliği” başlıklı 20.maddesinde,

MADDE 20- Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

hükmü bulunmakta olup, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) “özel ve aile hayatına saygı hakkı” başlıklı 8.maddesinde,

Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.

hükmü bulunmaktadır.

D. Hukuka Aykırılıklar

i. Kalıntı Eylem Planına Dair Bakanlık Açıklaması

19. Tarım ve Orman Bakanlığı, 26 Kasım 2024 tarihinde web sayfasında yayımladığı “*Kalıntı Eylem Planı Kapsamında Çalışmalar Devam Ediyor*” başlıklı açıklamasında (<https://www.tarimorman.gov.tr/GKGM/Haber/991/Kalinti-Eylem-Plani-Kapsaminda-Calismalar-Devam-Ediyor>), bitkisel üretimde zararlı organizmalarla mücadele edilmediği takdirde **%30-35 oranında verim kaybı** yaşanabileceğini, hatta bu **kaybın %60-70'lere ulaşabileceğini** ifade etmiştir. Bu gerekçeye dayanarak, kimyasal mücadele yöntemlerinin hâlâ en etkin zararlı organizma mücadelesi olduğu belirtilmiş ve pestisitlerin kullanımının zorunlu olduğu vurgulanmıştır.

20. Bakanlık, pestisit ruhsatlandırma süreçlerinde toksikolojik ve ekotoksikolojik değerlendirmeler yapıldığını ve **çevreye veya insan sağlığına zarar vermeyen ürünlerin** ruhsatlandırıldığını ileri sürerek, bu maddelerin etiketlerinde belirtilen uyarılara uygun kullanıldığında risk oluşturmayacağını iddia etmektedir.

21. Açıklamanın devamında, kimyasal mücadeleye alternatif yöntemlerin teşvik edildiği, biyolojik ve biyoteknik mücadele yöntemlerine yönelik destek ödemelerinin yapıldığı ve pestisitlerin azaltılması amacıyla **Kalıntı Eylem Planı'nın hayata geçirildiği** belirtilmiştir.

22. Bakanlığın açıklamasında, **2022-2025 yıllarını kapsayan Kalıntı Eylem Planı çerçevesinde**, pestisitlerin kalıntı oluşturmalarını önlemeye yönelik çalışmalar yürütüldüğü ve bu kapsamda **246.946 pestisit denetimi** gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Ayrıca, denetimler sonucunda pestisit kalıntı oranının %35 azaldığı ve Avrupa Birliği'nin Hızlı Alarm Sistemi (RASFF) üzerinden yapılan bildirimlerin %54 oranında düştüğü ifade edilmiştir.

23. Bakanlık açıklamasında pestisitlerin kullanımının “*çiftlikten sofraya gıda güvenirliliği*” anlayışı çerçevesinde denetlendiği ifade edilse de, bu **denetimlerin sonuçlarına ilişkin herhangi bir somut veri veya analiz sunulmamış ve Kalıntı Eylem Planı'nın içeriğine dair detaylı bilgiler kamuoyuyla paylaşılmamıştır.**

ii. Pestisitler: Tanımı, Kullanım Gerekçesi ve Tehlikeleri

a) Pestisit Nedir ve Neden Kullanılır?

24. Pestisitler, *tarımda bitkizararlılarıyla mücadele etmek amacıyla kullanılan kimyasal veya biyolojik*

maddeler olup, böcek ilaçları (insektisitler), mantar öldürücüler (fungisitler), yabancı ot ilaçları (herbisitler) ve kemirgen öldürücüler (rodentisitler) gibi farklı kategorilere ayrılmaktadır.

25. Bakanlık, pestisitlerin kullanımını tarımsal verimliliği artırmak ve gıda arzını güvence altına almak için bir zorunluluk olarak göstermektedir. Ancak, kimyasal mücadele yöntemlerinin öncelikli olduğu yönündeki bu yaklaşım, **Avrupa Birliği'nin ve uluslararası kuruluşların son yıllarda geliştirdiği tarım politikalarıyla çelişmektedir.**

26. Dünya genelinde **birçok ülke, kimyasal pestisitlerin uzun vadede doğaya ve insan sağlığına olan olumsuz etkilerini göz önünde bulundurarak** biyolojik ve biyoteknik yöntemleri teşvik etmektedir. Avrupa Birliği, 2023 yılında kabul ettiği Sürdürülebilir Tarım Stratejisi kapsamında, pestisit kullanımını 2030 yılına kadar %50 oranında azaltma hedefi koymuştur.

b) Pestisitler Neden Tehlikelidir?

27. Bakanlık açıklamasında pestisitlerin ruhsatlandırma süreçlerinden geçtiği ve etiketinde belirtilen şekilde kullanıldığında risk oluşturmadığı iddia edilse de, bilimsel araştırmalar ve uluslararası kuruluşların raporları bu yaklaşımın gerçeği tam yansıtmadığını göstermektedir.

i. İnsan Sağlığına Etkileri

28. İnsan sağlığı üzerindeki etkiler oldukça kapsamlı ve endişe vericidir. Dünya Sağlık Örgütü'nün araştırmaları, **pestisitlerin kronik hastalıklarla olan ilişkisini net bir şekilde ortaya koymaktadır.** Özellikle **kanser vakaları ile pestisit maruziyeti arasındaki bağlantı** dikkat çekicidir. Organofosfatlı pestisitlerin lenfoma, lösemi ve prostat kanseri riskini artırdığı bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Nörolojik hastalıklar açısından da pestisitler önemli bir risk faktörü oluşturmaktadır. Parkinson hastalığı riski, pestisit maruziyeti olan bireylerde normal popülasyona göre iki kat daha fazla görülmektedir. Ayrıca, alzheimer ve multiple skleroz gibi nörodejeneratif hastalıklarla da anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

29. Hormonal sistem üzerindeki etkileri de göz ardı edilemez boyuttadır. Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi'nin son raporlarında, **bazı pestisitlerin endokrin bozucu özellikleri nedeniyle tiroid fonksiyonlarını ve üreme sistemini olumsuz etkilediği** vurgulanmaktadır. Bu etkiler özellikle hassas gruplar olan çocuklar ve hamile kadınlarda daha belirgin görülmektedir. Çocuklarda nörogelişimsel bozukluklar, öğrenme güçlüğü ve dikkat eksikliği gibi sorunların yanı sıra, büyüme ve gelişme geriliği de gözlemlenmektedir. Hamilelik döneminde pestisit maruziyeti, düşük doğum ağırlığı ve doğumsal anomali riskini önemli ölçüde artırmaktadır.

ii. Çevresel Etkileri

30. Çevresel etkiler açısından bakıldığında, **pestisitlerin su kaynakları ve toprak sağlığı üzerinde kalıcı hasarlar bıraktığı görülmektedir**. Yeraltı sularına sızan pestisitler, içme suyu kaynaklarını tehdit etmekte ve su ekosisteminde geri dönüşü zor hasarlara yol açmaktadır. Toprak sağlığı üzerindeki etkileri de endişe vericidir. Toprak mikroorganizmalarının azalması ve organik madde kaybı, tarımsal verimliliği doğrudan etkilemektedir. Biyoçeşitlilik üzerindeki etkileri ise özellikle tozlayıcı böcekler üzerinde belirgindir. Bal arısı kolonilerinde görülen kayıplar ve yaban arısı türlerinin yok olma tehlikesi, tarımsal sürdürülebilirlik açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

31. **Tozlayıcı böceklerde** dramatik azalma:

- i. Bal arısı kolonilerinde %45 kayıp,
- ii. Yaban arısı türlerinin %30'unun yok olma tehlikesi,
- iii. Kelebek popülasyonlarında %50'ye varan azalma.

32. **Kuş popülasyonları** üzerindeki etkiler:

- i. Tarım alanlarındaki kuş türlerinde %40 azalma,
- ii. Üreme başarısında %35 düşüş,
- iii. Yavru ölüm oranlarında artış.

iii. Pestisit Direnci ve Tarımsal Etkiler

33. Pestisit direnci ve tarımsal sürdürülebilirlik konusu da ayrı bir endişe kaynağıdır. Son yıllarda zararlı organizmalarda görülen direnç gelişimi, **çiftçileri daha fazla pestisit kullanmaya yönleltmekte, bu da bir kısır döngü yaratmaktadır** (Son 10 yılda 250'den fazla zararlı türünde pestisit direnci gelişmiş, direnç gelişimi nedeniyle pestisit kullanımı her yıl %8-10 artmaktadır ve mevcut pestisitlerin %40'ı direnç nedeniyle etkisiz hale gelmiştir) Artan pestisit kullanımı hem maliyetleri yükseltmekte hem de sürdürülebilir tarım uygulamalarını tehlikeye atmaktadır. Özellikle organik tarıma geçiş sürecini zorlaştıran bu durum, gıda güvenliği açısından da risk oluşturmaktadır.

34. Bütün bu veriler, pestisitlerin kontrollü kullanımının ve denetiminin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. İnsan sağlığı ve çevre üzerindeki bu ciddi etkiler, pestisit kullanımına ilişkin verilerin şeffaf bir şekilde kamuoyuyla paylaşılmasını zorunlu kılmaktadır. Bilgi edinme hakkı çerçevesinde bu verilere erişimin sağlanması, hem halk sağlığının korunması hem de çevresel sürdürülebilirlik açısından hayati önem taşımaktadır.

İii. Anayasa ve Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Çevresel Verilerinin Kamuya Açık Tutulması Zorunluluğu

35. T.C. Anayasası'nın 56.maddesi gereği, her Türkiye Cumhuriyeti yurttaşının sağlıklı bir çevrede yaşam hakkı tanımlanmış olup, bu anayasal hak temelinde, her tür "**çevresel bilginin**" yurttaşların erişimine açık tutulmasında **üstün kamu yararı bulunduğu** tartışmasızdır.

36. Bu çerçevede, Çevre Kanunu'nun "*tanımlar*" başlıklı 2.maddesinde "**çevreye ilişkin bilgi**" geniş bir şekilde tanımlanmış ve yine Kanun'un 30.maddesinin 2.fıkrasında yer alan

*Herkes, 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında çevreye ilişkin bilgilere ulaşma hakkına sahiptir. Ancak, **açıklanması halinde üreme alanları, nadir türler gibi çevresel değerlere zarar verecek bilgilere ilişkin talepler** de bu Kanun kapsamında reddedilebilir.*

hükmü ile çevreye ilişkin bilgilerin tek bir koşul/durum dışında (*açıklanması halinde üreme alanları, nadir türler gibi çevresel değerlere zarar verecek bilgilere ilişkin talepler*) tüm çevreye dair bilgilerin erişime açık tutulması gerektiği vurgulanmıştır. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'na göre özel kanun niteliğinde olan Çevre Kanunu'nun bu hükmü, çevresel bilgi açısından daha farklı bir hukuki rejimin benimsendiğini göstermektedir.

37. Anayasa Mahkemesi'nin **Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karlık** başvurusunda (*Başvuru no: 2013/6587*) verdiği **24.03.2016 tarihli kararda**, çevresel bilgiye erişimin önemi şu şekilde vurgulanmıştır;

61. Çevresel meseleler bağlamında kamusal makamların haiz olduğu geniş takdir yetkisi nedeniyle birçok uluslararası sözleşmede de çevre hakkı bağlamında ayrı ve açık usule ilişkin yükümlülöklere yer verildiği görölmektedir. Özellikle kalkınma ve çevrenin korunması arasındaki ilişkinin vurgulanması açısından dikkat çeken **Rio Bildirisi'nin (10) numaralı ilkesinde**, çevresel meselelerin ancak bütün ilgililerin uygun düzeydeki katılımları ile en iyi şekilde ele alınabileceği ifade edilmiş ve bu hususun temini noktasında, **kamu makamlarının elinde bulunan çevreye ilişkin bilgilere uygun şekilde erişme, karar alma süreçlerine katılma ve yargısal ve idari işlemlere etkili şekilde erişim sağlanması hakkına yer verilmiştir** (bkz. § 26). Bunun yanı sıra Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu tarafından 25/6/1998 tarihinde kabul edilen ve çevresel usule ilişkin hakların tanıdığı ikinci ulusalüstü belge olan Aarhus Sözleşmesi'nin 4. ve 5. maddelerinde kamu makamlarının elinde bulunan çevresel bilgilere erişim hakkı, 6., 7. ve 8. maddelerinde çevresel karar alma süreçlerine katılım hakkı, 9. maddesinde ise çevresel meselelerde yargısal yollara başvuru hakkı açıkça tanınmıştır.

64. Söz konusu usule ilişkin haklar kapsamında, **çevresel riskler konusunda ilgili idarelerin kamuyu bilgilendirme pozitif yükümlölüğü bulunmaktadır**. Özellikle çevresel bilgi edinme hakkı bağlamında **yalnızca kamusal makamların uhdesinde**

bulunan bilgilerin değil, ilgili faaliyeti yürüten özel kişilerin elinde bulunan bilgilerin de erişime açılması gerektiği vurgulanmalıdır. Çevresel kirliliğin daha çok özel kişiler eliyle yürütülen faaliyetler bağlamında gündeme gelmesi bu hususu zorunlu kılmaktadır. Zira kamusal makamların çevresel kirlilik meselelerindeki sorumluluğu, genellikle temel hakların yatay uygulamasından kaynaklanmaktadır.

65. **Erişimleri sağlanan bilgiler doğrultusunda** çevresel karar alma süreçlerine katılımlarının temin edilmesi gereken bireylerin, söz konusu süreçte hukuksal çıkarlarının yeterince gözetilmediğini düşünmeleri durumunda yargısal yollara başvuru imkânının tanınması da önemli bir usuli yükümlülüktür.

38. Anayasa Mahkemesi, anılan kararında, Türkiye tarafından da imzalanan **Rio Bildirisi** hükmüne da atıfla, **yurttaşların çevreye etkisi bulunan faaliyetler kapsamında, sadece kamuda değil özel şirket uhdesinde bulunan bilgilere erişiminin de olması gerektiğini,** bu bilgilere erişim sağlanması yükümlülüğünün, Devlet'e getirilen pozitif bir yükümlülük olduğunu, açıkça ifade etmiştir.

39. Nitekim, yukarıda aktarılan **Ankara 14.İdare Mahkemesi'nin 30.12.2022 tarihli kararında;**

T.C. Anayasası'nın 56.maddesine göre herkesin, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, ciddi boyuttaki çevresel kirliliğin, bireylerin esenliğini etkileyebileceğini ve yaşamları bakımından ağır bir tehlikeye maruz bırakmaksızın da özel ve aile yaşamlarını etkileyecek şekilde konutlarından yararlanmalarını engelleyebileceği, bu kapsamda **çevresel meselelerin ancak bütün ilgililerin uygun düzeydeki katılımları sağlanarak** ve bu hususun temini noktasında kamu makamlarının elinde bulunan **çevreye ilişkin bilgilere uygun şekilde erişme, karar alma süreçlerine katılma ve yargısal ve idari işlemlere etkili şekilde erişim sağlanması** hakkına sahip olmaları halinde mümkün olabileceği, kamu makamlarının elinde çevresel riskler konusunda kamuyu bilgilendirme pozitif yükümlülüğü bulunduğu, özellikle çevresel bilgi edinme hakkı bağlamında **yalnızca kamusal makamların uhdesinde bulunan bilgilerin değil, ilgili faaliyeti yürüten özel kişilerin elinde bulunan bilgilerin de erişime açılması gerektiği,** üst hukuk normu niteliğinde olan **Kanun ile bilgi edinme hakkı kapsamı dışında tutulmayan çevresel sürece ilişkin bilgilere erişim hakkının** yönetmelik ve diğer düzenleyici işlemlerle engellenemeyeceği açık olup, söz konusu **iki santralin de emisyonlarını azaltmak için gerekli yatırımları yapmayarak hava kirliliğine yol açtıkları iddia edilmek** suretiyle emisyon ölçüm raporlarının verilmesi istemiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemden hukuka uygunluk bulunmamaktadır.

denilerek, çevresel bilgiye erişimin kapsamı açık bir şekilde ortaya konulmuştur. Benzer şekilde, **Kamu Denetçiliği Kurumu'nun 2024/5152 Başvuru Numaralı dosyada verdiği 11.10.2024 tarihli "Tavsiye Kararı"nda** da çevresel bilgiye erişimin özel önem ve anlamına dikkat çekilerek;

22. ... Anayasal güvence altına altında bulunan çevre hakkının ve vatandaşın çevrenin

korunmasındaki ödevinin etkin şekilde yerine getirilmesi için çevresel bilgiye erişim, katılım ve başvuru imkânına yasa koyucu tarafından da önem verildiği ve bu doğrultuda **Çevre Kanunu'nda bunu sağlamaya yönelik özel hükümler getirildiği** görülmektedir. Öte yandan, **etkin bir katılım ve başvuru yolunun kullanılması için de çevresel bilgiye erişim bir önkoşul olarak** öne çıkmaktadır.

23. Anayasa Mahkemesi (AYM) karmaşık çevresel sorunların ele alınıp çözümlenmesi aşamasında karar sürecinin, çevreye ve kişi haklarına zarar verebilecek faaliyetlerin etkilerini önceden değerlendirecek ve önleyecek şekilde tesis edilmesi gerektiğini, böylece bireysel ve kamusal menfaatler arasında adil bir denge tesis edilerek karşıt görüşlerin dile getirilmesine olanak tanıyacak gerekli etüt ve değerlendirmelerin gerçekleştirilmesinin sağlanacağını belirtmektedir (*Yasemin Pelenk ve diğerleri, B. No: 2017/33865, 1/11/2023, § 58*). Bu bağlamda **Mahkemeye göre, söz konusu sürece ilişkin bilgilere erişim ve karar alma sürecine aktif katılım son derece önemli** olup (*Mustafa Tüylüoğlu, B. No: 2018/1710, 2/5/2023, § 15*) muhtemel olumsuz çevresel etkilerin önlenmesi veya en aza indirilmesi amacının gerçekleştirilebilmesi için sürece dâhil olan söz konusu tarafların menfaatlerinin titizlikle değerlendirilmesi, bu değerlendirmenin sağlıklı şekilde yapılabilmesi için de ilgili tarafların sürece etkin katılımının sağlanması gerektiği tartışmasızdır (*Arif Ali Cangı ve diğerleri, B. No: 2014/1767, 6/12/2017, § 43*)....

33. Somut başvuruda, başvuranın bilgi edinme taleplerinin İdarece karşılanmaması işlemine yönelik itirazın reddedildiği BEDK kararı, Mahkemece özetle “*çevrenin korunmasının sağlanması amacıyla yapılan başvurunun 4982 sayılı Kanun'un amacına uygun olduğu ve bu amaca uygun olarak yapılan başvuruda talep edilen bilgi ve belgelerin bütünü kapsayacak şekilde cevap verilmediği ve bu durumun idarenin şeffaflığı ilkesiyle bağdaşmadığı*” değerlendirilerek iptal edilmiştir....

denilmiş ve bir başka Mahkeme kararına da atıfla çevresel bilgiye erişim sağlanması gerektiği açık bir şekilde ortaya konulmuştur. Bu çerçevede, **talep edilen verilerinin, ticari sır kapsamında bir ticari bilgi değil, kamuya açıklanmasında üstün kamu yararı bulunan çevresel bilgi olduğu**, rahatlıkla söylenebilir.

İv. Bakanlığın Hukuka Aykırı Uygulaması

40. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yayımlanan Kalıntı Eylem Planı'nın yürürlüğe girdiği duyurulmuş olmasına rağmen, planın tam metni kamuoyuna açıklanmamıştır. Bakanlık tarafından yapılan duyuruda, Kalıntı Eylem Planı'nın 2022-2025 yıllarını kapsadığı, pestisit kullanımını azaltmaya yönelik çalışmalar içerdiği belirtilmiştir. Ancak, bu planın içeriği, uygulanma şekli ve hedeflerine ilişkin herhangi bir somut belge paylaşılmamıştır.

41. Oysa, **5996 sayılı Kanun'un 31. maddesi gereği, ulusal kontrol planlarının ve denetim sonuçlarının kamuoyuna duyurulması zorunludur**. Aynı şekilde, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun temel ilkeleri gereğince, kamu tarafından duyurulmuş bir planın detaylarının da

açıklanması gerekir. Bakanlığın, kamuoyuna duyurduğu bir planın tam metnini paylaşmaması, idarenin şeffaflık ilkesine aykırı hareket ettiğini göstermektedir.

42. Bakanlık, pestisit kalıntılarının %35 azaldığını iddia etmektedir. Ancak, bu iddiayı destekleyen bağımsız bilimsel raporlar veya kamuya açıklanmış denetim sonuçları bulunmamaktadır. EFSA gibi Avrupa'daki düzenleyici kurumların uygulamalarına benzer bir şeffaflık sağlanmadan, bu tür beyanların bilimsel güvenilirliği sorgulanmalıdır.

43. 5996 sayılı Kanun'un 26. ve 31. maddeleri gereğince, **yapılan denetimlerin sonuçları yıllık raporlarla kamuya duyurulmalı ve bu raporlar herkesin erişimine açık olmalıdır.** Bunun yerine, yalnızca rakamlar paylaşılmış, ancak bu rakamların dayanağı gösterilmemiştir.

44. Gıda güvenliği ve halk sağlığı gibi kritik konularda, yalnızca genel istatistiklerin açıklanması yeterli olmayıp, bu **istatistiklerin hangi metodolojiye dayandığının, hangi ürünlerin denetlendiğinin, hangi limitlerin aşıldığının da** kamuoyuyla paylaşılması gerekmektedir. Bakanlığın bu bilgileri saklaması, halk sağlığını doğrudan ilgilendiren bir konuda kamu denetimini engellemektedir ve bu durum, bilgi edinme hakkının açık bir ihlali anlamına gelmektedir.

45. Bakanlık, pestisitlerin ruhsatlandırma süreçlerinden geçtiğini ve güvenli olduklarını iddia etmekle birlikte, toksikolojik test sonuçlarını kamuoyuyla paylaşmamaktadır. Açıklamada, pestisitlerin ruhsatlandırılması sürecinde toksikolojik ve ekotoksikolojik değerlendirmeler yapıldığı belirtilmekte, ancak bu **değerlendirmelerin nasıl yapıldığı, hangi aktif maddelerin hangi kriterlere göre ruhsatlandırıldığı veya hangi toksisite düzeylerinin kabul edildiği** gibi bilgilere yer verilmemektedir.

46. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi (EFSA) gibi uluslararası kuruluşlar, pestisitlerin düşük doz maruziyetinin bile insan sağlığı üzerindeki uzun vadeli olumsuz etkilerine dair çok sayıda bilimsel araştırma bulunduğunu raporlamaktadır. Bu nedenle, **pestisitlerin güvenliği hakkında bilimsel şeffaflığın sağlanması bir zorunluluktur.** Ancak Bakanlık, kamuoyuna yalnızca pestisitlerin güvenli olduğunu iddia eden genel ifadeler sunmakta, ancak bu güvenlik iddiasının bilimsel dayanaklarını açıklamamaktadır. Oysa ki, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 30. maddesi, çevresel risklerin halkla paylaşılmasını zorunlu kılmaktadır.

47. Bakanlık, Avrupa Birliği'nin pestisit kullanımını azaltmaya yönelik politikalarını göz ardı ederek, kimyasal mücadeleyi öncelikli bir yöntem olarak göstermektedir. Açıklamada, entegre zararlı yönetimi (IPM) yöntemlerinin teşvik edildiği ve biyolojik/biyoteknik mücadele yöntemlerine destek verildiği belirtilmektedir. Ancak, aynı açıklamada, kimyasal mücadelenin hâlâ en etkin yöntem

olduğu ve pestisit kullanımının kaçınılmaz olduğu vurgulanmaktadır. Bu yaklaşım, Avrupa Birliği'nin tarım politikaları ve uluslararası sürdürülebilir tarım hedefleriyle çelişmektedir.

48. Avrupa Birliği, 2023 yılında kabul ettiği Sürdürülebilir Tarım Stratejisi çerçevesinde pestisit kullanımını 2030 yılına kadar %50 oranında azaltma hedefi koymuştur. Türkiye'nin de AB ile uyum süreci çerçevesinde bu politikaları dikkate alması gerekirken, Bakanlık pestisit kullanımını azaltmak yerine, kimyasal mücadeleyi en etkin yöntem olarak lanse etmektedir. Bu durum, Türkiye'nin uluslararası taahhütleriyle çelişmekte ve sürdürülebilir tarım ilkeleri açısından ciddi riskler barındırmaktadır.

49. Anayasa ve uluslararası hukuk bağlamında, çevresel verilerin kamuya açıklanması bir zorunluluktur ve Bakanlığın bilgi saklama politikası, temel hakları ihlal etmektedir. T.C. Anayasası'nın 56. maddesi, herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin çeşitli kararlarında, çevreye ilişkin bilgilerin yalnızca kamu otoritelerinin değil, özel şirketlerin elinde bulunan bilgilerin de kamuya açıklanması gerektiği ifade edilmiştir. Çevre Kanunu'nun 30. maddesi de bilgi edinme hakkının çevresel süreçler açısından özel bir önem taşıdığını vurgulamaktadır.

50. Ayrıca, Aarhus Sözleşmesi gibi uluslararası metinler, çevre ile ilgili bilgilerin şeffaf bir şekilde açıklanmasını zorunlu kılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, 2016 tarihli Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karlık kararında, çevresel bilgiye erişimin temel bir hak olduğunu ve devletin bu bilgileri kamuoyuna sunmakla yükümlü olduğunu açıkça belirtmiştir.

51. Bütün bu hukuki çerçeveye göz önüne alındığında, Bakanlığın Kalıntı Eylem Planı'nı açıklamaması, pestisit denetim verilerini paylaşmaması ve bilimsel toksisite testlerini kamuoyuna sunmaması hukuka açıkça aykırıdır. Bakanlık, bilgi edinme hakkını ihlal etmiş, şeffaf yönetim ilkesine aykırı hareket etmiş ve halk sağlığına ilişkin kritik verileri gizleyerek hukuka aykırı birleşim tesis etmiştir.

v. Avrupa Birliği'nde Şeffaflık İlkesi ve Türkiye'nin Uyum Yükümlülüğü

52. Avrupa Birliği (AB), **pestisit kullanımı ve denetimi konusunda şeffaflık ilkesini temel bir politika olarak benimsemiş** olup, pestisit kalıntılarıyla ilgili verileri düzenli olarak kamuoyuna sunmaktadır.

53. Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi (EFSA), **her yıl** gıdalardaki pestisit kalıntılarına ilişkin **kapsamlı raporlar** yayımlamakta, bu raporlarda analiz edilen gıda numunelerindeki pestisit kalıntı düzeyleri ve bunların halk sağlığı üzerindeki potansiyel etkilerini detaylı şekilde açıklamaktadır.

EFSA'nın 2021 yılı raporunda, analiz edilen gıda ürünlerinin halk sağlığı açısından bir endişe oluşturma ihtimalinin düşük olduğu belirtilmiş; ancak bu değerlendirme, tüm verilerin açık şekilde kamuoyuyla paylaşılmasına dayalı olarak yapılmıştır.

54. Buna ek olarak, **Avrupa Birliği'nin Hızlı Alarm Sistemi (RASFF)**, pestisit kalıntıları nedeniyle geri gönderilen veya reddedilen ürünlere ilişkin **bilgileri kamuoyuna açıklamaktadır**. Bu sistem, gıda güvenliği ve halk sağlığını doğrudan ilgilendiren bir alan olarak, şeffaflık ilkesine uygun bir biçimde işletilmekte ve tüketicilerin bilinçli tercihler yapabilmesi için gerekli tüm bilgilere erişim sağlanmaktadır.

55. Türkiye de AB ile olan ticari ilişkileri çerçevesinde RASFF sistemine dahil olup AB ülkelerine ihraç edilen tarımsal ürünlerin pestisit kalıntıları nedeniyle sıklıkla reddedildiği bu sistem temelinde yapılan açıklamalarla öğrenilebilmektedir. Ancak, Türkiye'de iç pazara sunulan ürünler için bu verilerin şeffaf bir şekilde kamuoyuyla paylaşılmaması, AB'de uygulanan şeffaflık ilkesiyle açık bir çelişki oluşturmaktadır.

56. Türkiye, AB mevzuatına uyum yükümlülüğü çerçevesinde, pestisit denetim süreçlerinde ve kalıntı limitlerinin belirlenmesinde Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü'nü dikkate aldığını kabul etmektedir. Nitekim, *Türk Gıda Kodeksi Pestisitlerin Maksimum Kalıntı Limitleri Yönetmeliği*'nin 12. maddesinde, bu yönetmeliğin hazırlanmasında **23 Şubat 2005 tarihli ve (AT) 396/2005 sayılı "Bitkisel ve Hayvansal Gıdalardaki Pestisitlerin Maksimum Kalıntı Limitleri Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü"**nün dikkate alındığı açıkça belirtilmiştir.

57. Ancak, AB mevzuatına uyumun yalnızca mevzuat metinlerinde belirtilmesi yeterli olmayıp, **uygulamada da Avrupa'daki şeffaflık standartlarının benimsenmesi** gerekmektedir. Avrupa Birliği'nde pestisit kalıntılarına ilişkin tüm veriler düzenli olarak kamuoyuna açıklanırken, Türkiye'de bu bilgilerin talep edilmesine rağmen paylaşılması, bilgi edinme hakkının ihlali ve Türkiye'nin AB mevzuatına uyum konusundaki taahhütlerine aykırılık teşkil etmektedir.

58. Avrupa Birliği'nin şeffaflık uygulamaları ve Türkiye'nin AB mevzuatına uyum taahhütleri göz önüne alındığında, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın pestisit denetimlerine ilişkin bilgileri paylaşmaması hukuka aykırıdır. Bakanlık, AB normlarını dikkate aldığını belirttiği Türk Gıda Kodeksi Pestisitlerin Maksimum Kalıntı Limitleri Yönetmeliği'ni uygulamakla yükümlü olduğu halde, AB'de zorunlu olan şeffaflık politikalarını göz ardı etmektedir.

59. Bu nedenle, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile olan hukuki ve ticari ilişkileri çerçevesinde, pestisit

kalıntılarıyla ilgili bilgilerin kamuoyuna açık şekilde paylaşılması gerekmektedir. AB mevzuatına uyum beyanında bulunan bir idarenin, bu mevzuatın şeffaflık hükümlerini uygulamaması, çifte standart oluşturmaktadır ve bilgi edinme hakkını ihlal eden idari işlemin iptal edilmesini zorunlu kılmaktadır.

vi. Taklit ve Tağşiş Listesi: Bakanlığın Şeffaflık Konusundaki Çelişkili Uygulaması

60. Tarım ve Orman Bakanlığı, halk sağlığını koruma gerekçesiyle **taklit ve tağşiş yapan firmaları düzenli olarak kamuoyuna duyurmaktadır**. Bakanlık, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü aracılığıyla, **5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 31. maddesine dayanarak**, laboratuvar sonuçları ile taklit, tağşiş veya ilaç etken maddesi tespit edilen gıda ve gıda takviyelerinin listesini yayımlamakta ve bu kapsamda sorumlu firmaların isimlerini kamuoyuna açıklamaktadır.

61. Bakanlık, gıda güvenliği kapsamında taklit ve tağşiş yapan firmaları kamuoyuyla paylaşırken, aynı kapsamda değerlendirilmesi gereken pestisit denetim sonuçlarını kamuoyuna açıklamamaktadır. Oysa ki **5996 sayılı Kanun'un 31. maddesi, yalnızca taklit ve tağşiş yapan firmaların duyurulmasını değil, gıda güvenliği açısından tüm denetimlerin şeffaf şekilde kamuoyuna açıklanmasını zorunlu kılmaktadır**. Taklit ve tağşiş yapılan ürünler ile ilgili detaylar kamuoyuna açıklanırken, aynı kanuna tabi olan pestisit denetim sonuçlarının gizlenmesi açık bir çelişkidir.

62. Bakanlığın **kendi uygulamaları içindeki bu tutarsızlık**, bilgi edinme hakkının keyfi olarak sınırlandırıldığını ve idarenin şeffaflık yükümlülüğüne aykırı hareket ettiğini göstermektedir. Eğer Bakanlık, halk sağlığını koruma gerekçesiyle taklit ve tağşiş yapan firmaları açıklıyorsa, aynı gerekçeyle pestisit kalıntısı tespit edilen ürünler ve denetim sonuçları da kamuoyuyla paylaşılmalıdır. Aksi halde, pestisit kalıntı denetimleri konusunda kamuoyundan bilgi saklanması, halkın sağlıklı gıda tüketme hakkına ve bilgi edinme hakkına aykırıdır.

Vii. Sonuç ve Hukuka Aykırılığın Değerlendirilmesi

63. Bütün bu hukuki çerçeve göz önüne alındığında, Bakanlığın Kalıntı Eylem Planı'nı açıklamaması, pestisit denetim verilerini paylaşmaması ve bilimsel toksisite testlerini kamuoyuna sunmaması hukuka açıkça aykırıdır.

Bakanlık tarafından yayımlanan Kalıntı Eylem Planı'nın tam metni kamuoyuna açıklanmamıştır.

? B u durum, 5996 sayılı Kanun'un 31. maddesi ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'na aykırıdır.

Pestisit kalıntı oranlarının %35 azaldığı ve denetimlerin %40 arttığı belirtilmiş, ancak detaylı veriler paylaşılmamıştır.

? Şeffaf yönetim ilkesi ve bilgi edinme hakkının ihlalidir.

Pestisitlerin güvenli olduğu iddia edilmesine rağmen, toksisite test sonuçları kamuoyuna açıklanmamıştır.

? Bu durum, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 30. maddesine aykırıdır.

Avrupa Birliği'nin pestisit kullanımını azaltma hedeflerine rağmen, Bakanlık kimyasal mücadeleyi öncelikli olarak göstermektedir.

? Türkiye'nin uluslararası yükümlülükleriyle çelişmektedir.

Türk Gıda Kodeksi Pestisitlerin Maksimum Kalıntı Limitleri Yönetmeliği, Avrupa Birliği'nin (AT) 396/2005 sayılı Tüzüğü'ne dayanmaktadır, ancak Türkiye'de bu tüzüğe uygun bir şeffaflık politikası uygulanmamaktadır.

? Bu durum, Türkiye'nin AB mevzuatına uyum taahhütleriyle çelişmektedir.

Avrupa Birliği'nde pestisit kalıntılarına ilişkin tüm veriler kamuoyuna açıklanırken, Türkiye'de bu bilgilerin talep edilmesine rağmen paylaşılmaması hukuka aykırıdır.

? Bilgi edinme hakkını ihlal eden idari işlemin iptali gerekmektedir.

E. Yürütmenin Durdurulması İstemi Hakkında

64. 2577 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca, idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması ve uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararlar doğurma ihtimali bulunması durumunda yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir. Bu davada, halk sağlığını ve çevreyi doğrudan ilgilendiren bilgiler gizlenmektedir ve pestisit kalıntılarının halk sağlığına olası etkileri nedeniyle derhal açıklanması gerekmektedir. Yargılamanın tamamlanması beklenmeden yürütmenin durdurulması kararı verilmemesi halinde, geri döndürülemez zararlar ortaya çıkabilecektir.

65. Yürütmenin durdurulması istemimiz, davanın esasına ilişkin olarak yukarıda ayrıntılı şekilde açıkladığımız hukuka aykırılıklar ve bu aykırılıkların yol açtığı telafisi imkânsız zararlar nedeniyle zorunlu hale gelmiştir. Bakanlık, gıda güvenliği ve halk sağlığı açısından kritik öneme sahip olan pestisit kalıntı denetim sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktan kaçınmakta ve bilgi edinme hakkını ihlal etmektedir. Bilgi edinme hakkının ihlali, sadece bireysel bir hak ihlali değil, aynı zamanda halk sağlığını ve çevrenin korunmasını doğrudan etkileyen bir durumdur.

66. Dava konusu işlemin yürütmesinin durdurulması talebimizi gerekli kılan sebepler şu şekilde özetlenebilir:

•**Telifisi imkânsız zararlar doğması riski:** Pestisit kalıntıları, insan sağlığı üzerinde ciddi toksikolojik etkiler yaratabilir ve gıda güvenliğini doğrudan tehdit edebilir. Bakanlığın şeffaflıktan kaçınarak bu bilgileri kamuoyuna açıklamaması, tüketicilerin sağlık açısından riskli ürünleri tüketmesine ve uzun vadede geri dönüşü olmayan sağlık sorunlarına yol açabilecek maruziyetlere neden olabilir.

•**Bilgi saklanması çevresel etkileri:** Pestisit kalıntılarına ilişkin verilerin saklanması, çevresel kirlenme, toprak ve su kirliliği ile biyolojik çeşitliliğin zarar görmesi risklerini artırmaktadır. Bu verilerin açıklanmaması, çiftçilerin ve tüketicilerin bilinçli tercihler yapmasını engellemekte ve sürdürülebilir tarım politikalarının uygulanmasını zorlaştırmaktadır.

•**Bakanlığın hukuka açıkça aykırı hareket etmesi:** 5996 sayılı Kanun'un 31. maddesi ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, gıda güvenliğiyle ilgili bilgilerin kamuoyuyla paylaşılmasını zorunlu kılmaktadır. Bakanlığın hukuki yükümlülüklerine aykırı şekilde hareket etmesi, kamu yönetiminde şeffaflık ilkesinin ihlal edilmesi anlamına gelmektedir.

67. Telifisi imkânsız zararların önlenmesi açısından, bilgi edinme hakkına ilişkin davaların yapısı gereği yürütmenin durdurulması kararı verilmesi büyük önem taşımaktadır. Yargı kararlarında, bilgi edinme **hakkının gecikmeksizin yerine getirilmesi gereken bir hak olduğu vurgulanmıştır.**

68. Ayrıca, Bakanlığın taklit ve **tağşiş yapan firmaları açıklamasına rağmen pestisit denetim sonuçlarını gizlemesi, açık bir çelişki oluşturmakta ve halk sağlığının korunmasını engellemektedir.** Taklit ve tağşiş yapan firmalara yönelik açıklamalar yapılırken, pestisit kalıntısı içeren gıdaların denetim sonuçlarının paylaşılması, idarenin keyfi hareket ettiğini göstermektedir.

69. Bakanlık, Türk Gıda Kodeksi Pestisitlerin Maksimum Kalıntı Limitleri Yönetmeliği'nin hazırlanmasında, Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü'nü dikkate aldığını kabul etmiş olmasına rağmen, Avrupa Birliği mevzuatında öngörülen şeffaflık uygulamalarını hayata geçirmemektedir. Avrupa Birliği'nde pestisit kalıntı denetim sonuçları düzenli olarak kamuoyuna açıklanırken, Türkiye'de bu bilgilerin saklanması, Türkiye'nin AB'ye uyum taahhütlerine ve halk sağlığının korunmasına aykırıdır.

70. Bilgi edinme hakkının ihlali, yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal bir hak

ihlalidir ve kamu yararını doğrudan etkilemektedir. Bilgilerin gecikmeksizin açıklanması, Anayasa'nın 56. maddesi kapsamında korunan sağlıklı çevrede yaşama hakkının bir gereğidir.

71. Özetle, pestisit kalıntı denetim sonuçlarının kamuoyuna açıklanmaması nedeniyle halk sağlığı, gıda güvenliği ve çevre üzerinde doğrudan etkiler doğmaktadır. Bilgi edinme hakkının gecikmeksizin yerine getirilmesi gerekmekte olup, dava süreci tamamlanana kadar yürütmenin devam etmesi halinde telafisi imkânsız zararların oluşacağı açıktır.

72. Bu nedenlerle, telafisi imkânsız zararların önlenmesi için dava konusu işlemin yürütmesinin durdurulması hukuken zorunludur.

F. Dilekçe Ekinde Sunulan Belgeler

1. Vekaletname
2. Dernek Tüzüğü
3. 10.12.2024 tarihli bilgi edinme başvurusu

73. Yukarıda belirtilen delillerin dışında; işbu davanın **adil yargılanma hakkı temelinde ve** çevre hakkının etkin bir şekilde korunması amacıyla çözüme kavuşturulabilmesi için işlem dosyasının tüm ekleriyle birlikte davalı idareden istenmesi zorunluluğu doğmuştur.

G. Sonuç ve İstem

74. Yukarıda belirtilmeye çalışılan hususlar doğrultusunda;

- a) Kalıntı Eylem Planı ve pestisit denetim sonuçlarına dair bilgi edinme başvurusunun zımnen reddine dair 31.12.2024 tarihli idare işleminin iptaline,
- b) Dava sonuna kadar **yürütmenin durdurulmasına**,
- c) **Yargılama** giderleri ile vekalet ücretinin davalı idare üzerinde bırakılmasına,

karar verilmesini saygıyla davacı müvekkil adına dilerim.

Davacı Vekili
Avukat Gökhan Candoğan

Ekler; Dilekçede belirtilen ekler, sırasıyla

